

ऐन कानुनहरु कसरी तयारी गर्ने

- सवैभन्दा बुझनु पर्ने कुरा बास्तबिक सामाग्रीवाट तयारी गर्ने
- बिना हतार सरसरती पढ्ने
- आफुलाई सहज हुने तरिकावाट टिपोट गर्ने वानी बसाल्ने
- तयारी गर्दा तपशिलका चरणमा गर्दा अभ्र सहज रहन्छ

ऐन कानुनहरु कसरी तयारी गर्ने

- कतिवटा परिच्छेद छन याद गर्ने
- हरेक परिच्छेदका नाम याद गर्ने
- हरेक परिच्छेद भित्र के संग सम्बन्धीत दफा छन टिपोट गरि याद गर्ने
- परिच्छेद परिच्छेदलाई २ देखि ३ पटक सरसरती पढ्ने
- रिभिजन गर्दा दफा मा भएका मुख्य प्रवन्धलाई टिपोट गरि राख्ने र त्यसलाई रिभिजन गर्ने

परिच्छेद १: प्रारम्भिक

परिच्छेद २: स्थापना, उद्देश्य, काम कर्तव्य र अधिकार

परिच्छेद ३: समितिको गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार

परिच्छेद ४: आर्थिक व्यवस्था

परिच्छेद ५: मौद्रिक कार्य र खुला बजार कारोवार

परिच्छेद ६: मौद्रिक ईकाई बैंक नोट र सिक्का

परिच्छेद ७: विदेशि विनिमय निति नियमन र संचिति

परिच्छेद ८: नेपाल सरकारसंगको सम्बन्ध

परिच्छेद ९: फरफारक सम्बन्धी व्यवस्था,

परिच्छेद १०: बासलात, लेखापरिक्षण तथा प्रतिवेदन

परिच्छेद ११: कसुर दण्ड सजाय र कारवाही

परिच्छेद १२: विविध

- **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ :**

- यस ऐनको नाम नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८ रहेको छ।
- यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुने छ।

- **परिभाषाहरु:**

Chapter 1: Preliminary

- **Short Title and Commencement:**

- This Act may be called "Nepal Rastra Bank Act, 2058 (2002)".
- (2) This Act shall come into force immediately.

- **Definitions**

३. बैङ्कको स्थापना: (१) केन्द्रीय बैङ्कको कार्य गर्न नेपाल राष्ट्र बैङ्क नामको एउटा केन्द्रीय बैङ्क स्थापना हुनेछ ।

(२) नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०१२ अन्तर्गत स्थापना भएको नेपाल राष्ट्र बैङ्क यसै ऐन अन्तर्गत स्थापना भएको मानिनेछ ।

४. बैंकको उद्देश्यहरु

- आर्थिक स्थायित्व र अर्थतन्त्रको दिगो बिकासको निमित्त मूल्य र शोधान्तर स्थिरता कायम गर्नका लागि आवश्यक मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय निति निर्माण गरि सो को व्यवस्थपन गर्ने
- वित्तिय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि र बैंक तथा वित्तिय क्षेत्रको स्थायीत्व कायम गरि बैंक तथा वित्तिय प्रणाली प्रति सर्वसाधारणको विश्वशनियता अभिवृद्धि गर्ने
- सुरक्षित, स्वस्थ तथा सक्षम भुक्तानी प्रणालीको बिकास गर्ने

○ Chapter 2: Establishment, Objectives, Function and Duties ○

- **3. Provisions related to establishment of the bank**
- **4. Objectives of the Bank**
- To formulate necessary monetary and foreign exchange Policy
- To increase the access of the financial service and increase the public confidence towards the banking and financial system by maintaining stability of the banking and financial sectors,
- To develop a secure, healthy and efficient system of payment;

५. बैंकको काम कर्तव्य र अधिकारहरु

- बैंक नोट तथा सिक्काको निस्कासन गर्ने
- मूल्य स्थिरता कायम गर्न आवश्यक मौद्रिक निति तर्जुमा गर्ने र सो निति को कार्यान्वयन गर्ने
- विदेशि बिनिमय निति तर्जुमा गर्ने र सो नितिको कार्यान्वयन गर्ने
- बिनिमयदर पद्धति निर्धारण गर्ने
- विदेशि बिनिमय संचितिको ब्यवस्थापन र संचालन गर्ने
- बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुलाई कारोवार गर्न ईजाजत पत्र जारी गर्ने, कारोवारको नियमन, निरिक्षण, सूपरिवेक्षण र अनुगमन गर्ने

5. **Functions, Duties and Powers of the Bank:** (1) In order to achieve the objectives referred to in Section 4, the functions, duties and powers of the Bank shall be as follows:

- (a) To issue bank notes and coins;
- (b) To formulate necessary monetary policies in order to maintain price stability and to implement or cause to implement them;
- (c) To formulate foreign exchange policies and to implement or cause to implement them;
- (d) To determine the system of foreign exchange rate;
- (e) To manage and operate foreign exchange reserve;
- (f) To issue license to commercial banks and financial institutions to carry on banking and financial business and to regulate, inspect, supervise and monitor such transactions;
- (g) To act as a banker, advisor and financial agent of Government of Nepal;
- (h) To act as the banker of commercial banks and financial institutions and to function as the lender of the last resort;

५. बैंकको काम कर्तव्य र अधिकारहरु

- नेपाल सरकारको बैंकर, सल्लाहाकार र वित्तिय एजेन्टको रुपमा कारोवार गर्ने
- बाणिज्य बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुको बैंक तथा अन्तिम रिणदाताको रुपमा कार्य गर्ने
- भूक्तानी पछ्यौट र हिसाव मिलान पद्धतिको स्थापना तथा प्रवर्धन गरी सो कार्यलाई नियमीत गर्ने
- तरलता ब्यवस्थापनका निमित्त आवश्यक उपकरणको माध्यमद्वारा खुला बजार कारोवार संचालन गर्ने
- यस ऐन बमोजिम बैंकको उद्देश्य हासील गर्नका निमित्त बैंकले गर्नु पर्ने आवश्यक कार्यहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने

-
- (i) To establish and promote the system of payment, clearing and settlement and to regulate these activities; and
  - (i1) To operate open market transaction through necessary instruments for liquidity management,
  - (j) To implement or cause to implement any other necessary functions which the Bank has to carry out in order to achieve the objectives of the Bank under this Act;

(2) While exercising the powers conferred by this Act or any other prevailing law, the Bank shall have power to carry out other functions and take actions, which are incidental thereto Act.

(3) No one shall violate powers conferred on the Bank under this

Act

(६) बैंकको अग्राधिकार सम्बन्धी व्यवस्था

(७) बैंकले गर्न नहुने कार्यहरू

- कुनै कर्जा प्रदान गर्ने, कुनै पनि किसिमको निक्षेप राख्ने वा कुनै किसिमको आर्थिक उपहार दिने,
- कुनै बाणिज्य बैंक, वित्तिय संस्था, सार्वजनिक संस्थान वा कम्पनीको शेयर खरिद गर्ने वा अन्य कुनै पनि किसिमले कुनै वित्तिय, व्यापारीक, कृषि, औधोगिक वा अन्य संस्थामा स्वामित्व सम्बन्धी अधिकार प्राप्त गर्ने
- कुनै पनि किसिमको ब्यापार गर्ने, वा
- खरिद गरेर, भाडामा लिएर वा कुनै तरिकाबाट चल अचल सम्पत्ति माथि अधिकार प्राप्त गर्ने

तर आफ्नो कारोबार र व्यवस्था संचालन गर्न वा आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न आवश्यक पर्ने सम्पत्ति भने बैंकले प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

- **(६) Prior Rights of the Bank**
- **(७) Functions Not to be carried out by the bank**
- Providing any loan, accepting any type of deposit or making any type of financial gift;
- Purchasing shares of any commercial bank, financial institution, public corporation or a company or acquiring any type of proprietary right in any financial, commercial, agricultural, industrial or other institution;
- Carrying out any type trade; and
- Acquiring right over movable and immovable property by way of purchase, lease or in any manner whatsoever. Provided that the Bank may acquire such property as required for carrying out its function or for achieving its objectives.

परिच्छेद २: स्थापना, उद्देश्य तथा काम कर्तव्य र अधिकार

८. बैकलाई छुट र सुबिधा: प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैकलाई देहायको छुट र सुबिधा प्राप्त हुनेछ ।

- बैकको आम्दानी, पूँजी कारोवार, घर जग्गा, जायजेथा, तथा सम्पतिमा सबै किसिमको कर, शुल्क तथा महसुल आदिमा छुट ।
- बैकले दिने कर्जा वा पुनर्कर्जाको लिखत रजिस्ट्रेशन गर्न परेमा रजिष्ट्रिसन दस्तुर नलाग्ने ।
- बैकसंग सम्बन्धीत कुनै पनि लिखतमा आय टिकट टाँस्न नपर्ने
- बैकको नोट सिक्का, सून चाँदी तथा टकमरि गर्नको निमित्त प्रयोग हुने कगज, धातु, रसायन तथा अन्य वस्तुहरुको निकासी र कुनै किसिमको कर, शुल्क र दस्तुर महशुल नलाग्ने

९. नेपाल सरकार र बैकको सम्बन्ध: यस ऐन बमोजिम नेपाल सरकारले बैकसंग र बैकले नेपाल सरकार संग सम्बन्ध राख्दा अर्थ मन्त्रालयमार्फत राख्न पर्नेछ ।

8. **Privileges and Facilities to the Bank:** Notwithstanding anything contained in the prevailing laws, the Bank shall be entitled to the following privileges and facilities: -

- (a) Exemption from all types of taxes, fees and charges on the incomes, capital transactions, houses, land, assets etc.;
- (b) No requirement for the payment of registration fee for registration of the deeds of loan or refinance to be given by the Bank;
- (c) No requirement of revenue stamps on any of the documents relating to the Bank;
- (d) There would be no tax, fee, charge, duty on the export and import of bank notes, coins, gold, silver and the paper, metal, chemicals, and other materials to be used for printing bank notes and minting coins.

9. **Relation between Government of Nepal and the Bank:** Any contact by Government of Nepal with the Bank and by the Bank with Government of Nepal under this Act, shall be made through the Ministry of Finance.

परिच्छेद २: स्थापना, उद्देश्य तथा काम कर्तव्य र अधिकार

- (१०) सार्वजनिक निकायहरु संगको सम्बन्ध सम्बन्धी व्यवस्था
- (११) अन्तराष्ट्रिय सहयोग तथा सम्बन्ध सम्बन्धी व्यवस्था
- (१२) सार्वजनिक सुचनाको प्रवाह सम्बन्धी व्यवस्था
- (१३) खाता संचालन सम्बन्धी व्यवस्था

परिच्छेद २: स्थापना, उद्देश्य तथा काम कर्तव्य र अधिकार

- (१०) **Coordination with Public Bodies**
- (११) **International Cooperation and Relationship**
- (१२) **Flow of Public Information**
- (१३) **Operation of Accounts**

१४. सञ्चालक समितिको गठन: बैङ्कमा देहायका सदस्य भएको एउटा सञ्चालक समिति हुनेछः-

- (क) गभर्नर – अध्यक्ष
- (ख) सचिव, अर्थ मन्त्रालय – सदस्य
- (ग) दुईजना डेपुटी गभर्नर – सदस्य
- (घ) आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय, तथा वाणिज्य कानूनको क्षेत्रका लब्धप्रतिष्ठित व्यक्तिहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले नियुक्त गरेका तीनजना सञ्चालक – सदस्य

14. Formation of the Board: There shall be a Board of Directors in the Bank consisting of the following members:-

(a)	Governor	-Chairperson
(b)	Secretary, Ministry of Finance	-Member
(c)	Two Deputy Governors	-Member
(d)	Three Directors appointed by the Government of Nepal from amongst the persons renowned in the fields of Economic, Monitory, Banking, Finance and Commercial Law	-Member

१५. गभर्नरको नियुक्ति: (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको सिफारिस समितिको सिफारिसको आधारमा गभर्नरको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले गभर्नरको नियुक्ति गर्न देहाय बमोजिम सिफारिस समितिको गठन गर्नेछः—

(क)	अर्थ मन्त्री	— अध्यक्ष
(ख)	पूर्व गभर्नरहरुमध्येबाट एकजना	— सदस्य
(ग)	आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय तथा वाणिज्य कानूनको क्षेत्रका लब्धप्रतिष्ठित व्यक्तिहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले तोकेको एकजना व्यक्ति	— सदस्य

15. **Appointment of the Governor:** (1) Government of Nepal, the Council of Ministers shall appoint Governor on the basis of the recommendation of the Recommendation Committee formed pursuant to Sub-section (2).

(2) Government of Nepal, the Council of Ministers shall, for the appointment of Governor, form a Recommendation Committee as follows:-

- (a) Minister of Finance -Chairperson
- (b) One person from among the former Governors - Member
- (c) One person designated by Government of Nepal from amongst the persons renowned in the fields of Economic, Monetary, Banking, Finance and Commercial Law. -Member

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको समितिले गभर्नरको नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्दा आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय, वाणिज्य, व्यवस्थापन तथा वाणिज्य कानून क्षेत्रका लब्धप्रतिष्ठित व्यक्तिहरू तथा डेपुटी गभर्नरहरूमध्येबाट तीनजनाको नामावली नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्मा सिफारिस गर्नेछ ।

(४) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले उपदफा (३) बमोजिम सिफारिस भएका नाममध्येबाट एकजनालाई गभर्नर पदमा नियुक्त गर्नेछ ।

१६. डेपुटी गभर्नरको नियुक्ति: (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले गभर्नरको सिफारिसमा डेपुटी गभर्नरको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गभर्नरले डेपुटी गभर्नर पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्दा बैङ्कका विशिष्ट श्रेणीका अधिकृतहरूमध्येबाट कार्यक्षमताको आधारमा रिक्त पदको दोब्बर सङ्ख्यामा नामावली सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिम डेपुटी गभर्नर पदमा नियुक्त भएको व्यक्ति बैङ्कको सेवाबाट स्वतः निवृत्त भएको मानिनेछ ।

(3) While making recommendation for the appointment of Governor, the committee formed pursuant to Sub-section (2), shall recommend to Government of Nepal, the Council of Ministers the names of three persons renowned in the field of economic, monetary, banking, finance, commerce, management, commercial law and from among the Deputy Governors.

(4) Government of Nepal, the Council of Ministers shall, out of the names recommended pursuant to Sub-section (3), appoint one person to the Office of Governor.

16. **Appointment of the Deputy Governor:** (1) Government of Nepal, the Council of Ministers shall, on the recommendation of the Governor, appoint Deputy Governor.

(2) The Governor shall, while making recommendation for appointment of Deputy Governor pursuant to Sub-section (1), recommend names, double in number of the post falling vacant from among the special class officers of the Bank on the basis of their performance and capability.

(3) Person appointed in the post of Deputy Governor under this Section shall be deemed to have been automatically retired from the service of the Bank.

१७. सञ्चालकको नियुक्ति: (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले सञ्चालकको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालकको नियुक्ति गर्दा आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय, वाणिज्य, व्यवस्थापन तथा वाणिज्य कानून क्षेत्रका लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूमध्ये अलग अलग क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

१८. सञ्चालकको कार्यकाल: (१) गभर्नर, डेपुटी गभर्नर र सञ्चालकको कार्यकाल पाँच वर्षको हुनेछ ।

(२) नेपाल सरकारले मनासिब देखेमा कार्यकाल समाप्त भएको गभर्नरलाई पुनः एक पटकको कार्यकालको निमित्त र सञ्चालकलाई जतिसुकै पटकको कार्यकालको निमित्त पनि पुनः नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

17. **Appointment of the Directors:** (1) Government of Nepal, the Council of Ministers shall appoint Directors.

(2) Government of Nepal, the Council of Ministers shall, while appointing Directors, appoint them each representing different sectors from amongst the persons renowned in economic, monetary, banking, financial, commercial, management and commercial law sectors.

18. **Tenure of Office of the Directors:** (1) The tenure of Office of the Governor, Deputy Governor and Directors shall be of five years.

(2) Government of Nepal may, reappoint the retiring Governor for one term and the retiring Directors for any term, if it is deemed necessary.

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

१९. सञ्चालकको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा: गभर्नर, डेपुटी गभर्नर तथा सञ्चालकको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।
२०. सञ्चालकको योग्यता: गभर्नर, डेपुटी गभर्नर र सञ्चालक पदमा नियुक्ति हुनको लागि देहाय बमोजिम योग्यता पुगेको व्यक्ति हुनु पर्नेछ:-

- (क) नेपालको नागरिक भएको,
- (ख) उच्च नैतिक चरित्र भएको,
- (ग) आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय, वाणिज्य, व्यवस्थापन, जनप्रशासन, तथ्याङ्कशास्त्र, गणित *वा कानून विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय *वा वाणिज्य कानूनको क्षेत्रमा कार्य अनुभव हासिल गरेको,

स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनको लागि “कार्य अनुभव” भन्नाले नेपाल सरकार वा बैङ्कको विशिष्ट श्रेणीको पद वा विश्वविद्यालयको प्राध्यापक वा “क” श्रेणीको वाणिज्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुख वा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ, संस्थाको कार्यकारी तहको पद वा सो सरहको पद वा मर्यादाक्रमको हिसाबले सो पदभन्दा उच्च पदमा कार्य गरेको कार्य अनुभव सम्झनु पर्छ ।

- (घ) दफा २१ बमोजिम अयोग्य नभएको ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

19. **Remuneration and other Benefits to the Directors:** The remuneration and other benefits of the Governor, Deputy Governor and Directors shall be as prescribed by the Board.
20. **Qualifications of the Directors:** In order to be appointed to the post of Governor, Deputy Governor and Directors, a person shall have to meet the following qualifications:-

- (a) A Nepalese citizen;
- (b) Having higher moral character;
- (c) Having work experience in economic, monetary, banking, financial and ^o commercial law sectors after having attained at least master's degree in economics, monetary, banking, finance, commerce, management, public administration, statistics, mathematics and law.

Explanation:- For the purpose of this Clause, "work experience" means the experience of works in the post of special class of Government of Nepal or of the Bank or in the post of a university Professor or in the post of Executive Chief of class 'A' of a commercial bank or of a financial institution or in the equivalent post or in the post higher than those in terms of the order of protocol.

- (d) Not disqualified under Section 21.

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

२१. सञ्चालकको अयोग्यता: देहायका कुनै पनि व्यक्ति गभर्नर, डेपुटी गभर्नर तथा सञ्चालक पदमा नियुक्त हुन योग्य हुने छैन:-

- (क) राजनैतिक दलको सदस्य वा पदाधिकारी, वा
- (ख) वाणिज्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँगको कुनै कारोबारमा कालो सूचीमा परेको व्यक्ति, वा
- (ग) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको बहालवाला पदाधिकारी, वा
- (घ) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी शेयर वा मतदानको अधिकार भएको व्यक्ति, वा
- (ङ) ऋण तिर्न नसकी साहूको दामासाहीमा परेको व्यक्ति, वा
- (च) बहुलाएको व्यक्ति, वा
- (छ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएको व्यक्ति ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

21. **Disqualification of the Directors:** None of the following persons shall be eligible for appointment to the Office of the Governor, Deputy Governor and Director:-

- (a) Member or official of a political party, or
- (b) The person blacklisted in relation to transaction with a commercial bank or financial institution, or
- (c) An official currently engaged in any commercial bank or financial institution, or
- (d) A person having five percent or more shares or voting right in a Commercial Bank or financial institution, or
- (e) A person rendered bankrupt for being unable to pay debts to creditors, or
- (f) A insane person, or
- (g) A person convicted by a court in an offence involving moral turpitude.

२२. सञ्चालक पदमुक्त हुने अवस्था: (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले उपदफा (५) बमोजिम पदमुक्त हुने अवस्थामा पुगेका गभर्नर, डेपुटी गभर्नर तथा सञ्चालकलाई पदमुक्त गर्नेछ ।

तर नेपाल सरकारले यसरी पदमुक्त गर्नुभन्दा अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने उचित अवसरबाट बञ्चित गर्ने छैन ।

(२) नेपाल सरकारले उपदफा (१) बमोजिम गभर्नरलाई पदमुक्त गर्दा दफा २३ बमोजिम गठन भएको जाँचबुझ समितिको सिफारिसमा गर्नेछ ।

(३) नेपाल सरकारले उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालक वा डेपुटी गभर्नरलाई पदमुक्त गर्दा समितिबाट छानबिन गराई समितिले पेश गरेको सिफारिसको आधारमा गर्नेछ ।

(४) नेपाल सरकारले उपदफा (१) बमोजिम गभर्नर, डेपुटी गभर्नर र सञ्चालकलाई पदमुक्त गर्ने प्रक्रिया सुरु गर्नासाथ निजहरू आफ्नो पदबाट स्वतः निलम्बन भएको मानिनेछन् ।

22. Grounds for Removable of the Directors from Office: (1) Government of Nepal, the Council of Ministers shall remove the Governor, Deputy Governor and Director on conditions stipulated under Sub-section (5).

Provided that Government of Nepal shall not deprive the concerned person from a reasonable opportunity to defend himself/herself prior to remove him/her from his/her office.

(2) Government of Nepal shall, remove the Governor from his office pursuant to Sub-section (1), on the recommendation of an inquiry committee constituted under Section 23.

(3) While removing a Director or Deputy Governor pursuant to Sub-section (1), Government of Nepal shall cause to conduct an inquiry by committee and remove him/her from the office on the basis of the recommendation made by the committee.

(4) Once Government of Nepal initiates the process for removing the Governor, Deputy Governor and Director pursuant to Sub-section (1), they shall be deemed to have been *ipso facto* suspended from the office.

(५) गभर्नर, डेपुटी गभर्नर तथा सञ्चालक देहायको कुनै अवस्थामा पद मुक्त हुने छन्:-

- (क) दफा २१ बमोजिम सञ्चालक हुन अयोग्य भएमा, वा
- (ख) यस ऐन बमोजिम बैङ्कको उद्देश्य हासिल गर्नको निमित्त बैङ्कले गर्नुपर्ने कार्यहरु कार्यान्वयन गर्न, गराउन कार्य क्षमताको अभाव भएमा, वा
- (ग) मुलुकको बैकिङ्ग तथा वित्तीय व्यवस्थामा हानि नोक्सानी पुग्ने कार्य गरेको देखिएमा, वा
- (घ) बैङ्कको काम कारबाहीमा बेइमानी वा बदनियत गरेको देखिएमा, वा
- (ङ) खराब आचरणको कारणबाट कुनै पेशा वा व्यवसाय गर्नबाट अयोग्य ठहर्न्याई प्रमाणपत्र खोसिएको वा व्यवसाय गर्न रोक लगाइएकोमा, वा
- (च) मनासिब माफिकको कारण बिना लगातार तीनपटक भन्दा बढी समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा ।

(5) The Governor, Deputy Governor and Director shall be removed from the office on any of the following grounds:-

- (a) If one is disqualified to become a Director pursuant to Section 21; or
- (b) The lack of capability to implement or cause to implement the functions which the Bank has to carry out in order to achieve the objectives of the Bank under this Act; or
- (c) If one has committed any act causing loss and damage to the banking and financial system of the country; or
- (d) If one is found to have acted dishonestly or with *mala fide* intention in any transaction related to the business of the Bank; or
- (e) If professional license is revoked or prohibited from carrying out any profession rendering disqualified to be engaged in any trade or profession on the ground of gross misconduct; or
- (f) If one is absent for more than three consecutive meeting of Board without a genuine reason;

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

२३. जाँचबुझ समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य: (१) नेपाल सरकारले दफा २२ को उपदफा (२) बमोजिम गभर्नरलाई पदमुक्त गर्नु अघि देहाय बमोजिमको जाँचबुझ समिति गठन गरी सो समितिको सिफारिसमा गभर्नरलाई पदमुक्त गर्नेछः-

(क) सर्वोच्च अदालतबाट अवकाश प्राप्त न्यायाधीशमध्येबाट नेपाल सरकारले तोकेको व्यक्ति

- अध्यक्ष

(ख) आर्थिक, मौद्रिक, बैकिङ्ग, वित्तीय, वाणिज्य तथा व्यवस्थापन क्षेत्रका लब्धप्रतिष्ठित व्यक्तिहरूमध्येबाट नेपाल सरकारले तोकेको दुईजना व्यक्ति

- सदस्य

23. Constitution, Functions and Duties of Inquiry Committee: (1)

Government of Nepal shall, prior to removing the Governor from office under Sub-section (2) of Section 22, constitute an Inquiry Committee consisted as follows, and remove the Governor from the Office on the basis of the recommendation of such committee:-

- (a) The person designated by Government of Nepal from amongst the retired Justices of the Supreme Court - Chairperson;
- (b) Two persons designated by Government of Nepal from amongst renowned persons belonging to economic, monetary, banking, financial, commercial or management sectors - Member

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

(२) जाँचबुझ समितिले जाँचबुझ गरी आफ्नो राय ठहर सहितको सिफारिस नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नुभन्दा अघि सम्बन्धित व्यक्तिसँग बयान लिन वा सोधपुछ गर्न सक्नेछ ।

(३) जाँचबुझ समितिले जाँचबुझको सिलसिलामा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(४) जाँचबुझ समितिले राय ठहर सहितको आफ्नो सिफारिस एक महिनाभित्र नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(2) The Inquiry Committee may, prior to submission of its recommendation to Government of Nepal along with its findings, record the statement and conduct inquiry with, the concerned person.

(3) The Inquiry Committee may fix its procedure to be followed in connection with the inquiry.

(4) The Inquiry Committee shall submit its recommendation along with its findings to Government of Nepal within one month.

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (२४) संचालकको राजिनामा: गभर्नर, डि. गभर्नर तथा संचालकले नेपाल सरकार समक्ष दिनुपर्ने
- (२५) गभर्नरको नियुक्तिको सार्वजनिक सुचना: रिक्त हुन भन्दा १ महिना अगावै नियुक्त गरि सार्वजनिक सुचना दिनुपर्ने
- (२६) रिक्त पदको पूर्ति : गभर्नर, डि.गभर्नर तथा संचालकको कार्यकाल सकिनु अगावै रिक्त भएमा बाकीकार्यकालका लागि नियमानुसार नियुक्त गर्न सक्ने छ ।
- (२७) कायम मुकायम: गभर्नरको मृत्यु, बिरामी , बिदा, राजिनामा वा अन्य कुनै कारणले रिक्त भएमा वरिष्ठ डि. गभर्नरलाई कायम मुकायम नियुक्त गर्न सक्ने

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- **24. Resignation by Director:** The Governor, Deputy Governor or Director may resign from his/her office by tendering a written resignation to Government of Nepal.
- **25. Public Notification of Governor's Appointment:** Government of Nepal shall, normally one month prior to the vacancy in office of the Governor, make appointment to the office of Governor in accordance with this Act and issue and transmit public notice of such appointment.
- **26. Fulfillment of Vacant Office:** In cases the office of the Governor, Deputy Governor and Director falls vacant before expiry of the tenure of office, Government of Nepal shall, appoint appropriate person to such office for the remaining term of office pursuant to the provisions made under this Act.
- **27. Acting Governor:** In the case of death, sick, resigns or any other reason by governor, senior deputy governor will be appointed as acting governor of NRB

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (२८) संचालक समितिको बैठक:
  - अध्यक्ष गभर्नर
  - आवश्यकता अनुसार बैठक तर कम्तीमा महिनाको १ पटक, गभर्नरले बैठक बोलाउने
  - तिनजना सदस्यले लिखित अनुरोध गरेमा बैठक बोलाउने र अध्यक्ष बाहेक तिन जनाको उपस्थितीले गणपुरक पुग्ने तर कम्तीमा एक जना समुह घ अन्तरगतका सदस्य हुन पर्ने
  - बहुमतको निर्णय मान्य हुने, बराबर मत भएमा अध्यक्षको मतले निर्णायक भुमिका खेल्ने

- **28. Meeting of the Board:**

- Chaired by the Governor
- Meeting can be held as per requirement or at least once in a month.
- If three of the member of the board requests in written to call the meeting, then meeting can be called. The meeting is said to have quorum if three of the directors (at least one from the group D) attends the meeting.
- The decision of majority will be adopted, in case of tie, the decision of governor or chairman will be the final

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

२९. समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय नीति निर्माण गर्ने ।
- (ख) बैङ्क नोट तथा सिक्काको दर, चित्र, आकार, धातु, नोट छपाई गर्ने वस्तु वा अन्य पदार्थ सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्ने र सो को निष्कासनका सम्बन्धमा आवश्यक नीतिको तर्जुमा गर्ने ।
- (ग) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गराउने व्यवस्था र बैकिङ्ग तथा वित्तीय व्यवस्थाका सम्बन्धमा आवश्यक नीति निर्माण गर्ने ।
- (घ) बैङ्कको नियम तथा विनियम स्वीकृत गर्ने र बैङ्कको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा लागू हुने नीति निर्माण गर्ने ।

29. **Functions, Duties and Powers of the Board:** The functions, duties and powers of the Board shall be as follows:

- (a) To frame monetary and foreign exchange policies;
- (b) To take necessary decisions with regard to the denominations of bank notes and coins, the figures, size, metal, materials for printing notes, and other materials; and to frame appropriate policies with regard to their issue;
- (c) To frame necessary policies for causing the supervision and inspection of commercial banks and financial institutions and banking and financial arrangement.
- (d) To approve Rules and Bye-laws of the Bank and to frame policies applicable to the operation and management of the Bank;

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (ड) बैङ्कका कर्मचारीहरुको नियुक्ति, बढुवा, सरुवा, बर्खास्ती, पारिश्रमिक, निवृत्तभरण, उपदान, सञ्चय कोष, विदा, आचरण तथा सेवा सम्बन्धी अन्य शर्तहरु बारे नीति निर्धारण गर्ने ।
- (च) बैङ्कको लागि वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तथा वार्षिक लेखापरीक्षणको हिसाब स्वीकृत गर्ने र सोको प्रतिवेदन जानकारीको लागी नेपाल सरकारमा पेश गर्ने ।
- (छ) बैङ्कको काम कारवाही बारेको वार्षिक प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने ।
- (ज) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थालाई इजाजतपत्र दिने र रद्द गर्ने सम्बन्धमा नीति निर्माण गर्ने ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (e) To frame policies with regard to the appointment, promotion, transfer, dismissal, remuneration, pension, gratuity, provident fund, leave, code of conduct and other terms and conditions relating to the service of the employees of the Bank;
- (f) To approve the annual programs and budget of the Bank and the annual auditing of accounts, and to submit its report to Government of Nepal for information;
- (g) To approve the annual report on the activities of the Bank;
- (h) To frame necessary policy for the issue of license to commercial banks and financial institutions and for revoking such license;
- (i) To approve the limit of the loan to be provided to Government of Nepal by the Bank;

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (झ) बैङ्कले नेपाल सरकारलाई प्रदान गर्ने कर्जाको सीमा स्वीकृत गर्ने ।
- (ञ) बैङ्कले वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थालाई दिने कर्जा तथा पुनर्कर्जाको रकम, सीमा तथा शर्तको निर्धारण गर्ने ।
- (ट) अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ, संस्थामा बैङ्कको सदस्यता सम्बन्धमा निर्णय गर्ने ।
- (ठ) बैङ्कको वित्तीय स्रोत परिचालन र लगानी नीति निर्माण गर्ने ।

- (ड) यस ऐनमा संशोधन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएमा सो को कारण खुलाई नेपाल सरकार समक्ष प्रस्ताव पेश गर्ने ।
- (ढ) यस ऐन अन्तर्गत गभर्नरको अधिकार क्षेत्रभित्रपर्ने बाहेकका अरु सबै विषयमा निर्णय गर्ने ।
- (ण) समितिमा रहेका अधिकारहरू अवधि तोकी वा नतोकी गभर्नर वा समितिद्वारा गठित उपसमितिलाई प्रत्यायोजन गर्ने ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (j) To fix the amount, limit and terms and conditions of the loan and refinance which the Bank provides to the commercial banks and financial institutions;
- (k) To make decision with regard to the Bank's membership to international organizations, associations;
- (l) To frame policy for the mobilization and investment of Bank's financial resource;
- (m) To submit proposal to Government of Nepal along with the reasons there for if it is necessary to make amendment to this Act;
- (n) To take decision on all other matters excluding the matters which are within the authority of Governor under this Act; and
- (o) To delegate the powers vested on the Board to the Governor or the subcommittee constituted by the Board with or without fixing the time limit.

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

३०. गभर्नरको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) गभर्नरको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ख) बैङ्कको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ग) बैङ्कले गर्नुपर्ने कार्यहरू व्यवस्थित गर्ने ।
- (घ) अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ, संस्थामा बैङ्कको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने, गराउने ।
- (ङ) मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

30. **Functions, Duties and Powers of the Governor:** (1) The functions, duties and powers of the Governor shall be as follows:-

- (a) To implement the decisions made by the Board;
- (b) To operate and manage the Bank;
- (c) To systematize the functions to be carried out by the Bank;
- (d) To represent and cause to represent on behalf of the Bank in international organizations and associations;
- (e) To implement and cause to implement the policies relating to monetary and foreign exchange matters;
- (f) To formulate necessary policy on rates of interest for deposits and loan with commercial banks and financial institutions;

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (च) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा रहेको निक्षेप तथा कर्जाको ब्याज दर सम्बन्धमा आवश्यक नीति निर्धारण गर्ने ।
- (छ) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा वा निक्षेपमा लिने वा दिने ब्याज दर सम्बन्धमा आवश्यक नीति निर्धारण गर्ने ।
- (ज) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने तरलता सम्बन्धी नीति निर्माण गर्ने ।
- (झ) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूले राख्नुपर्ने अनिवार्य मौज्दातको आधार, रकम, तरिका, शर्त, समयावधि तथा सोको प्रयोगका बारे आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (g) To formulate necessary policies with regard to the rates of interest to be paid by commercial banks and financial institution on deposit and loan or the rate of interest to be charged by them on deposits and loan;
- (h) To formulate necessary policies relating to liquidity to be maintained by commercial banks and financial institutions;
- (i) To make necessary arrangement with regard to the basis, amount, methods, conditions and duration of compulsory deposit to be maintained by commercial banks and financial institutions, and its use;
- (j) To fix the terms and conditions relating to adequacy of the capital fund of commercial banks and financial institutions;
- (k) To take decision with regard to the procedures and terms and conditions to be followed while purchasing and selling gold and other precious metals;
- (l) To fix the charge on the services to be provided by the Bank;

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (ज) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको पूँजी कोषको पर्याप्तता सम्बन्धी शर्त निर्धारण गर्ने ।
- (ट) सुन तथा अन्य बहुमूल्य धातुको खरिद बिक्री गर्दा अपनाउनुपर्ने प्रक्रिया र शर्तको सम्बन्धमा निर्णय गर्ने ।
- (ठ) बैङ्कले प्रदान गर्ने सेवामा सेवा शुल्क निर्धारण गर्ने ।
- (ड) आवश्यकता अनुरूप बैङ्कका शाखा कार्यालय तथा अन्य कार्यालय स्थापना र बन्द गर्ने निर्णय गर्ने ।
- (ढ) बैङ्कको एजेन्सी स्थापना गर्ने र बन्द गर्ने ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (ण) बैङ्कको सूचना प्रणालीको विकास र सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- (त) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको सुपरिवेक्षण सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- (थ) वाणिज्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थालाई प्रदान गरिएको इजाजतपत्र रद्द गर्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्ने ।
- (द) सञ्चालक समितिद्वारा प्रत्यायोजित अधिकारको अधीनमा रही अन्य विषयमा निर्णय गर्ने ।

(२) अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुरूप केन्द्रीय बैङ्कका गभर्नरले प्रयोग गर्नुपर्ने अधिकार गभर्नरमा अन्तर्निहित हुनेछ ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (m) To take decision for opening and closing branch offices and other offices of the Bank as may be necessary;
- (n) To establish and close the agency of the Bank;
- (o) To make necessary arrangement for development and operation of information system of the Bank;
- (p) To make necessary arrangement for supervision of commercial banks and financial institutions;
- (q) To take decision with regard to revocation of the license provided to commercial banks and financial institutions;
- (r) To take decisions on any other matters subject to the powers delegated by the Board of Directors;

(2) The powers to be exercised by the Governor of a Central Bank in accordance with international practice shall be vested in the Governor.

- (३१) अधिकार प्रत्यायोजन: बैंकका कार्य गर्न आवश्यकता बमोजिम डि गभर्नर वा अन्य कर्मचारीलाई गभर्नरले अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्ने
- (३२) निहित ब्यक्तिगत स्वार्थको उपयोगमा बन्देज: गभर्नर, डि. गभर्नर वा संचालकमा नियुक्त भएपश्चात प्रत्येक ६ महिनामा आफ्ना परिवारका कुनै सदस्यको कुनै ब्यावसायिक स्वार्थ छु भने सोको जानकारी समितिमा दिनु पर्छ र सो उपर छलफल हुंदा त्यस्तो संचालक वा सदस्य भाग लिन पाउने छैन ।
- गभर्नर र डि. गभर्नरले नियुक्ति र पदमुक्त भएको एक महिना भित्र सम्पती बिवरण दिनुपर्ने

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- 31. Delegation of Powers:
  - The Governor may, in order to conduct the business of the Bank in a smooth manner, delegate authority invested with him/her under this Act to the Deputy Governor or other employees of the Bank
- 32. Prohibition on Vested Personal Interests:
  - After appointment to the office of Governor, Deputy Governor or Director shall, in each six months, should disclose, as prescribed to the Board about any direct or indirect commercial interest of himself/himself or of his/her family members.
  - They must submit property detail within 1 month of appointment and retirement.

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (३३) व्यवस्थापन समिति: काम कारोवारलाई सूचारु चलाउन संचालक समितिको मातहतमा गभर्नरको अध्यक्षतामा व्यवस्थापन समिति रहने, डि. गभर्नर र सदस्य सचिवको काम गर्न गभर्नरले तोकेको बरिष्ठ अधिकृत रहने
- (३४) लेखा परिक्षण समिति: समितिले आफुप्रति उत्तरदायि हुने गरि लेखा परिक्षण समिति गठन गर्ने छ जसमा
  - समितिले तोकेको एकजना संचालक संयोजक
  - समितिले तोकेको सम्बन्धीत बिषयको बिज्ञ सदस्य
  - आन्तरिक लेखा परिक्षण बिभागका प्रमुख सदस्य सचिव

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- **33. Management Committee:**

- There shall be a Management Committee, to remain under the Board to be chaired by the Governor in order to conduct the business of the Bank in a smooth manner.
- The two Deputy Governors shall be other members of the Management Committee, and one senior officer of the Bank designated by the Governor shall act as the member-secretary of the committee.

- **34. Audit Committee :**

- The Board shall constitute an Audit Committee as follows, which will be accountable to the Board :-
  - (A) One Director designated by the Board - Coordinator
  - (B) One subject expert designated by the Board - Member
  - (C) Chief of Internal Audit Department of the Bank- Member

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

३५. लेखापरीक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) लेखापरीक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) बैङ्कको लेखा, बजेट तथा लेखापरीक्षण कार्यविधि र नियन्त्रण व्यवस्थाका सम्बन्धमा आफ्नो प्रतिवेदन तथा सुझाव समितिमा पेश गर्ने ।
- (ख) बैङ्कको आवधिक वासलात तथा अन्य कागजातको लेखापरीक्षण र त्यस्ता कागजात ठीकसँग तैयार भए नभएको बारे यकिन गर्ने ।
- (ग) बैङ्कले अपनाएको उपयुक्त जोखिम व्यवस्था कार्यान्वयनको सुपरिवेक्षण गर्ने ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

(घ) बैङ्कमा लागू भएको प्रचलित कानून पूर्णरूपमा पालना भएको छ भनी विश्वस्त हुन बैङ्कको प्रशासन र सञ्चालनको नियमित व्यवस्थापकीय तथा कार्य सम्पादनको लेखापरीक्षण गर्ने ।

(ङ) प्रचलित कानून तथा अन्तर्राष्ट्रिय लेखा मापदण्ड अनुरूप बैङ्कको लेखापरीक्षण कार्यको निमित्त विनियम बनाई स्वीकृतिको लागि समिति समक्ष पेश गर्ने ।

(२) लेखापरीक्षण समितिले उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम प्रतिवेदन तथा सुझाव समितिमा पेश गर्दा सोको जानकारी गभर्नरलाई दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ३ समितिको गठन तथा काम कर्तव्य अधिकार

- (a) To submit its report and recommendations to the Board on accounts, budget and audit procedures and control system of the Bank;
- (b) To ascertain whether or not the audit and preparation of periodic balance sheet and other documents of the Bank have been carried out properly;
- (c) To supervise the implementation of the appropriate risk management adopted by the Bank;
- (d) To audit managerial and performance of works of the Bank in order to be assured that the prevailing laws applicable to the Bank have been fully complied with;
- (e) To frame bye-law for auditing of the Bank in accordance with the prevailing laws and international auditing standard and to submit it to the Board for approval.

(2) The Audit Committee shall, while submitting the report and recommendations to the Board pursuant to Clause (a) of Sub-section (1), furnish the information thereof to the Governor.

- (३६) बैंकका कर्मचारीहरु
- **36. Employees of the Bank**
- (३७) पेशागत आचार संहिता र पदिय दायित्व
- **37. Professional Code of Conduct and Official Responsibility:**
- (३८) गोपनियता कायम गर्नुपर्ने
- **38. Confidentiality:**